

Funkce insolvenčního práva

- odstranění hospodářsky neúspěšných subjektů z trhu kolektivním postupem chránícím zájem všech věřitelů
- efektivní naložení s majetkem dlužníka bez ohledu na nesourodé nároky věřitelů

rychlost a efektivita insolvenčního řízení zlepšuje podmínky na trhu pro všechny investory

Základní problémy

1) obrana proti neopodstatněným námitkám úpadců, kteří se takto snaží zachovat si co nejdéle možnost disponovat s majetkem – minimalizace ztrát věřitelů

2) efektivní obrana proti neoprávněným insolvenčním návrhům, které ničí soutěžní pozici postiženého dlužníka

Nutnost najít metodu, která dovolí posoudit znaky úpadku a sníží dopady obou problémů na minimum

Zákonné znaky úpadku

- 1) **platební neschopnost**: dlužník je v úpadku, jestliže má
 - a) více věřitelů a
 - b) peněžité závazky po dobu delší 30 dnů po lhůtě splatnosti a
 - c) tyto závazky není schopen plnit.

Vyvratitelná domněnka: má se za to, že dlužník není schopen plnit své peněžité závazky, jestliže zastavil platby podstatné části svých peněžitých závazků, nebo je neplní po dobu delší 3 měsíců po lhůtě splatnosti, nebo není možné dosáhnout uspokojení některé ze splatných peněžitých pohledávek vůči dlužníku výkonem rozhodnutí nebo exekucí, nebo nesplnil povinnost předložit seznamy uvedené v § 104 odst. 1, kterou mu uložil insolvenční soud.

- 2) **předlužení**: O předlužení jde tehdy, má-li dlužník více věřitelů a souhrn jeho závazků převyšuje hodnotu jeho majetku. Při stanovení hodnoty dlužníkovy majetku se přihlíží také k další správě jeho majetku, případně k dalšímu provozování jeho podniku, lze-li se zřetelem ke všem okolnostem důvodně předpokládat, že dlužník bude moci ve správě majetku nebo v provozu podniku pokračovat.

Hrozící úpadek

Dlužník je v hrozícím úpadku

O hrozící úpadek jde tehdy, lze-li se zřetelem ke všem okolnostem důvodně předpokládat, že dlužník nebude schopen řádně a včas splnit podstatnou část svých peněžitých závazků.

Zásady insolvenčního řízení

- Zákaz nespravedlivého poškození nebo nedovoleného zvýhodnění účastníků řízení
- Rychlé, hospodárné a co nejvyšší uspokojení věřitelů
- Věřitelé , kteří mají totožné nebo obdobné postavení, mají v insolvenčním řízení rovné možnosti
- Práva věřitele nabytá v dobré víře před zahájením insolvenčního řízení nelze omezit rozhodnutím insolvenčního soudu ani postupem insolvenčního správce
- Věřitelé jsou povinni zdržet se jednání směřujícího k uspokojení jejich pohledávek mimo insolvenční řízení.

Způsob řešení úpadku

konkurs

Na základě rozhodnutí o prohlášení konkursu jsou zjištěné pohledávky věřitelů uspokojeny poměrně z výsledku zpeněžení majetkové podstaty. Neuspokojené pohledávky nebo jejich části nezanikají.

reorganizace

Postupné uspokojování pohledávek věřitelů při zachování provozu dlužníka závodu, zajištěno reorganizačním plánem, který schvaluje soud a v němž jsou uvedena ozdravná opatření. Průběžná kontrola plnění plánu ze strany věřitelů.

oddlužení

Pro fyzické osoby a právnické osoby, které nejsou považovány za podnikatele a nemají dluhy z podnikání – návrh na oddlužení se podává současně s insolvenčním návrhem, oddlužení lze provést zpeněžením majetkové podstaty nebo plněním splátkového kalendáře se zpeněžením majetkové podstaty.

Speciální případy

Zvláštní způsoby řešení úpadku, které insolvenční zákon stanoví pro určité subjekty nebo pro určité druhy případů

Průběh insolvenčního řízení

Zahájení – jen na návrh, podnikatel je povinen podat návrh poté, co se dověděl nebo při náležitě péči měl dovědět o svém úpadku - § 98 IZ

Účinky spojené se zahájením: pohledávky nelze uplatnit žalobou, ale jen přihláškou, právo na uspokojení věřitele ze zajištění, které se týká majetkové podstaty, lze uplatnit nebo nově nabýt jen za podmínek IZ, výkon rozhodnutí nebo exekuci na majetek náležející do majetkové podstaty lze nařídit nebo zahájit, ale nelze provést. Dlužník je povinen zdržet se od okamžiku, kdy nastaly účinky spojené se zahájením insolvenčního řízení nakládání s majetkovou podstatou (§ 111 IZ). Možnost vydat předběžné opatření - § 113

Soud návrh projedná a vydá rozhodnutí o úpadku, pokud osvědčením nebo dokazováním zjistí, že dlužník v úpadku opravdu je nebo že mu úpadek hrozí (§ 136 IZ).

Účinky rozhodnutí o úpadku: trvají účinky předběžného opatření (§ 113 IZ),
v rozsahu, v němž dlužník není oprávněn nakládat s majetkovou podstatou přechází právo nakládat s majetkovou podstatou na insolvenčního správce.

Soud spojí s rozhodnutím o úpadku rozhodnutí o prohlášení konkursu, je-li dlužníkem osoba, u níž zákon vylučuje řešení úpadku reorganizací nebo oddlužením, v ostatních případech samostatně rozhodne o řešení úpadku.

Další postup je dán způsobem řešení úpadku.

Povinnost podat insolvenční návrh podle IZ

Dlužník – podnikatel **je povinen podat insolvenční návrh** bez zbytečného odkladu poté, co se dověděl nebo se při náležitě pečlivosti měl dovědět o svém úpadku.

Povinnost je uložena i zákonným zástupcům a statutárnímu orgánu, též likvidátorovi dlužníka, který je právnickou osobou v likvidaci. (§ 98 IZ)

Osoba, která nepodala insolvenční návrh, **odpovídá věřiteli za škodu nebo újmu** způsobenou porušením této povinnosti.

Škoda nebo újma = rozdíl mezi výší pohledávky přihlášené věřitelem k uspokojení v insolvenčním řízení a částkou, kterou věřitel na uspokojení pohledávky obdržel.

Zproštění se odpovědnosti: osoba se odpovědnosti zprostí, pokud prokáže, že porušení povinnosti podat insolvenční návrh nemělo vliv na rozsah částky určené k uspokojení pohledávky nebo povinnost nesplnila vzhledem k objektivním okolnostem. (§ 99)

Z insolvenčního zákona vyplývá přímá, deliktní odpovědnost (členů) statutárního orgánu věřitelům za škodu způsobenou porušením povinnosti podat návrh na prohlášení konkursu.

Předpoklady této odpovědnosti se Nejvyšší soud podrobně zabýval v rozhodnutí uveřejněném ve Sbírce soudních rozhodnutí a stanovisek pod č. 33/2008. V tomto rozhodnutí mimo jiné uzavřel, že pokud pohledávka věřitele vznikla až v době, kdy statutární orgán společnosti či jeho člen byl v prodlení se splněním označené povinnosti, je škodou celý rozdíl mezi tím, co společnosti jako dlužníku zbývá splnit věřiteli, a částkou, kterou věřitel posléze obdržel v konkursu na úhradu této pohledávky.

Konkurs

Účinky prohlášení konkursu: přerušeni likvidace, na insolvenčního správce přechází oprávnění nakládat s majetkovou podstatou i výkon práv a plnění povinností, které přísluší dlužníkovi, pokud souvisí s majetkovou podstatou. Nesplatné pohledávky proti dlužníkovi se považují za splatné, zanikají jednostranné úkony dlužníka, které se týkají majetkové podstaty (např. plné moci). Provoz dlužníka závodu skončí prodejem závodu jednou smlouvou v rámci zpeněžení majetkové podstaty nebo rozhodnutím insolvenčního soudu vydaným na návrh insolvenčního správce. Přerušují se soudní, správní a jiná řízení o právech a povinnostech, které se týkají majetkové podstaty, zaniká společné jmění manželů.

Zpeněžení majetkové podstaty: převedení veškerého majetku na peníze za účelem uspokojení věřitelů. Způsob: veřejná dražba, prodej věcí podle ustanovení o výkonu rozhodnutí, prodej mimo dražbu.

Nakládání s výtěžkem zpeněžení: uspokojení pohledávek za majetkovou podstatou

Konečná zpráva insolvenčního správce, vyúčtování odměny a výdajů.

Rozvrhové usnesení – určení částek, které mají být vyplaceny věřitelům.

Zrušení konkursu po obdržení zprávy insolvenčního správce o splnění rozvrhového usnesení.

Souvislosti s korporáčním právem

Souvislost s likvidací

Likvidátor

Oznámí vstup do likvidace všem známým věřitelům, oznámení zveřejní s výzvou pro věřitele, aby přihlásili svoje pohledávky ve lhůtě, kterou stanoví

Sestaví zahajovací rozvahu a soupis jmění právnické osoby

Vydá soupis proti úhradě nákladů každému věřiteli, který o to požádá

Z likvidační podstaty **uhradí**: přednostně pohledávky zaměstnanců

Zjistí-li likvidátor v průběhu likvidace úpadek, **podá insolvenční návrh**.

Pokud byl osvědčen úpadek PO, zrušuje se bez likvidace zrušením konkursu po splnění rozvrhového usnesení nebo zrušením konkursu proto, že majetek je zcela nepostačující. PO vstoupí v těchto případech do likvidace, pokud se po skončení insolvenčního řízení objeví nějaký majetek (§ 173/2 NOZ).

Postup likvidátora ve vazbě na insolvenční

Postup likvidátora v tomto případě

Likvidátor podstatu zpeněží a nestačí-li likvidační podstata ke splnění všech dluhů, likvidátor uhradí 1) náklady likvidace, 2) pohledávky zaměstnanců, 3) pohledávky ostatních věřitelů (§ 201 NOZ).

Zpeněžení se nezdaří v celém rozsahu likvidační podstaty: vyrovnají se náklady první a druhé skupiny, zbytek nabídne likvidátor věřitelům 3. skupiny k úhradě dluhů (§ 202 odst. 1 NOZ).

Zpeněžení se nezdaří ani v části: likvidátor nabídne likvidační podstatu k převzetí všem věřitelům. Těm, kteří převezmou, náleží podíl určený poměrem výše jejich pohledávek, ve zbytku jejich pohledávky zanikají. Odmítne-li věřitel převzít, považuje se jeho pohledávka za zaniklou (§ 202 odst. 2 NOZ).

Pokud odmítnou převzetí likvidační podstaty všichni věřitelé: podstata přechází dnem zániku právnické osoby na stát (§ 204 odst. 1 NOZ).

Důsledky pro postavení členů statutárních orgánů

V insolvenčním řízení bylo rozhodnuto o způsobu řešení úpadku a člen statutárního orgánu přispěl porušením svých povinností k úpadku obchodní korporace

- Insolvenční soud na návrh insolvenčního správce rozhodne o povinnosti tohoto člena vydat do do majetkové podstaty prospěch získaný ze smlouvy o výkonu funkce, a to až za období 2 let před zahájením insolvenčního řízení, jedná-li se o insolvenční řízení zahájené na návrh jiné osoby než dlužníka a
- byl-li na majetek obchodní korporace prohlášen konkurs, může také rozhodnout, že tento člen je povinen poskytnout do majetkové podstaty plnění až do výše rozdílu mezi souhrnem dluhů a hodnotou majetku obchodní korporace; soud zde přihlédně k tomu, jakou měrou přispělo porušení povinnosti k nedostatečné výši majetkové podstaty.

Procesní souvislosti

Řízení je incidenčním sporem podle insolvenčního zákona. Insolvenční soud oznámí bez zbytečného odkladu své rozhodnutí soudu, který je oprávněn rozhodnout o vyloučení člena statutárního orgánu obchodní korporace.

Souvislosti s ekonomickou situací korporace

Ekonomické příčiny úpadku

1) **platební neschopnost:**

- produkce není schopna přinést dostatečný zisk – nejzávažnější problém, nutno jít do podstaty podnikání, popř. opustit trh,
- chyby a nedostatky v řízení inkasa a pohledávek, lze napravit snížením zásob, restrukturalizací úvěrů, zlepšením inkasa pohledávek,
- vysoké nároky na hotovost při obsluze cizích zdrojů financování

2) **předlužení:** stav, kdy majetkové hodnoty obsažené v podniku nepokrývají pohledávky věřitelů. Na rozdíl od definice právní, je nutné z ekonomického hlediska za určitou formu předlužení považovat již překročení určité míry zadlužení, kdy hrozí riziko, že hodnoty obsažené v závodě budou velmi rychle nižší než hodnota závazku. Přijatelná míra zadlužení se ovšem bude lišit podle jednotlivých odvětví a oborů podnikání a její překročení představuje stav značně vysokého rizika z hlediska finanční stability.

Schopnost dalšího fungování dlužníkov podnikání (going concern)

- Nutnost vzít v úvahu i další faktory kromě platební schopnosti a existence majetku, např. produkt a jeho konkurenceschopnost, dodavatelsko – odběratelské vztahy, personální zabezpečení produkce,
- představují tzv. nefinanční faktory, v důsledku jejich absence by s největší pravděpodobností došlo k omezení schopnosti dalšího fungování a existence závodu podnikatele.

Schopnost dalšího fungování závodu je pro hodnocení platební schopnosti a předlužení klíčová. Jestliže tato schopnost absentuje, pak úvahy o možném odvrácení či vyvrácení platební neschopnosti a předlužení téměř nepřicházejí v úvahu.

Osvědčení úpadku

- Insolvenční soud vydá rozhodnutí o úpadku, je-li osvědčením nebo dokazováním zjištěno, že dlužník je v úpadku nebo že mu úpadek hrozí - § 136 odst. 1 IZ.
- Výrok má deklaratorní povahu – konstatuje se zjištěný skutkový stav,
- je nutno posoudit ekonomickou situaci závodu podnikatele, aby výrok soudu měl reálný ekonomický obsah,
- soudům chybí systematické nástroje a metodika posouzení ekonomického obsahu, ze kterých by jasně vyplynula ekonomická podstata stavu závodu.

Opatření usměrňující rozhodování soudů lze najít v jedné části novelizace insolvenčního zákona.

Novelizované znění insolvenčního zákona

Zákon č. 64/2017 Sb., kterým se mění zákon č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon)

Částka Sbírky: 21/2017

Platnost: 3. 3. 2017

Účinnost: 1. 7. 2017

Vybrané části novelizace

§ 3 odst. 3 insolvenčního zákona

Má se za to, že dlužník, který je podnikatelem a vede účetnictví, je schopen plnit své peněžité závazky,

- jestliže rozdíl mezi výší jeho splatných peněžitých závazků a výší jeho disponibilních prostředků („mezera krytí“) stanovený ve výkazu stavu likvidity podle prováděcího právního předpisu představuje méně než desetinu výše jeho splatných peněžitých závazků, anebo

- pokud výhled vývoje likvidity sestavený podle prováděcího právního předpisu osvědčuje, že mezera krytí klesne v období, na které se výhled vývoje likvidity sestavuje, pod jednu desetinu výše jeho splatných peněžitých závazků.

Vybrané části novelizace

§ 3 odst. 3 insolvenčního zákona

Výkaz stavu likvidity anebo výhled vývoje likvidity musí být sestaveny v souladu s požadavky, které stanoví prováděcí právní předpis, auditorem, znalcem nebo osobou, která se zabývá ekonomickým poradenstvím v oblasti insolvencí a restrukturalizací a splňuje požadavky stanovené prováděcím právním předpisem.

§ 131 odst. 2 insolvenčního zákona

Při projednání insolvenčního návrhu podaného věřitelem se k výkazu stavu likvidity a výhledu vývoje likvidity přihlíží pouze tehdy, předloží-li dlužník oba dokumenty insolvenčnímu soudu **nejpozději do 14 dní** od zveřejnění vyhlášky o zahájení insolvenčního řízení v insolvenčním rejstříku. Tuto lhůtu může insolvenční soud na žádost dlužníka z důvodů zvláštního zřetele hodných přiměřeně prodloužit.

Novelizované znění insolvenčního zákona

Prováděcí předpis:

Vyhl. č. 190/2017 Sb., o platební neschopnosti
podnikatele

Částka Sbírky: 69/2017

Platnost: 30. 6. 2017

Účinnost: 1. 7. 2017

Vybrané části vyhlášky

Výkaz likvidity

Ve výkazu stavu likvidity se uvede velikost mezery krytí za účelem posouzení, zda taková mezera krytí dosahuje desetiny výše splatných peněžitých závazků dlužníka.

Majetek	Závazky
Krátkodobý finanční majetek Peníze v pokladně Peníze na účtech Ostatní krátkodobý finanční majetek (cenné papíry přijaté k obchodování na regulovaném trhu EU a zemí OECD)	veškeré peněžité dluhy dlužníka splatné k datu posouzení likvidity, zejména krátkodobé závazky
tj. souhrn disponibilních prostředků dlužníka	tj. souhrn splatných peněžitých závazků

- Výkaz stavu likvidity se sestavuje k poslednímu dni kalendářního měsíce předcházejícího měsíci, v němž bylo zahájeno insolvenční řízení
- Dlužník sestaví za účelem sestavení výkazu stavu likvidity mezitímní účetní závěrku k datu posouzení likvidity

Vybrané části vyhlášky

Výhled vývoje likvidity

- představuje krátkodobý plán vývoje oběžných aktiv, krátkodobých závazků a peněžních toků dlužníka. Jeho účelem je posouzení schopnosti dlužníka splnit jeho splatné závazky v období, na které se výhled vývoje likvidity sestavuje,
- výhled vývoje likvidity obsahuje pro období, na které se sestavuje, přehled předpokládaných nákladů a výnosů dlužníka, přehled předpokládaných příjmů a výdajů dlužníka a přehled předpokládaného vývoje vybraných položek rozvahy dlužníka, včetně odhadovaného výkazu stavu likvidity k poslednímu dni tohoto období.
- výhled vývoje likvidity se sestavuje na období 8 týdnů od data posouzení likvidity.

Vybrané části vyhlášky

Výhled vývoje likvidity

- **zdroj údajů:** očekávané doby inkasa pohledávek dlužníka existujících k datu posouzení likvidity, očekávané výnosy podložené reálnými zakázkami, očekávané splatnosti pohledávek z těchto zakázek, očekávané náklady a platby závazků odpovídající těmto nákladům
- **věrohodnost údajů:** výhled vývoje likvidity je věrohodný, je-li postaven na reálných předpokladech. Předpoklady lze považovat za reálné, zejména jestliže očekávané prodeje a tržby vycházejí z již uzavřených smluv nebo smluv, jejichž uzavření se jeví jako vysoce pravděpodobné, očekávané náklady na produkci vycházejí z podložených a odůvodněných kalkulací, očekávané inkaso stávajících pohledávek není ohroženo platební neschopností nebo odepřením plnění ze strany dlužníkových odběratelů a doba splatnosti závazků činí 15 dnů nebo jestliže je delší doba splatnosti závazků podložena písemnou smlouvou.

Vybrané části vyhlášky

Zpracovatelem, který sestavuje výkaz stavu likvidity nebo výhled vývoje likvidity, může být

- a) statutární auditor nebo auditorská společnost,
- b) znalec zapsaný do seznamu znalců vedeného Ministerstvem spravedlnosti pro obor ekonomika, odvětví účetní evidence nebo znalecký ústav nebo
- c) osoba, která se zabývá ekonomickým poradenstvím v oblasti insolvencí a restrukturalizací, a výkaz stavu likvidity nebo výhled vývoje likvidity zpracovává prostřednictvím osob auditora nebo zapsaného znalce.

Výkaz stavu likvidity a výhled vývoje likvidity se sestavuje podle údajů a podkladů poskytnutých dlužníkem.

Položky výkazu stavu likvidity a výhledu vývoje likvidity mají stejný obsah jako shodně označené položky rozvahy nebo výkazu zisku a ztráty podle vyhlášky č. 500/2002 Sb.